

יעקב שרת / איש מאדים חזק, קר ואפור

כך חלפו להם הסכנה והסיכוי. סוריה הפגינה זהירות, ירדן הפגינה גמישות — וממשיכה לצבור רוו- חי-מילחמה כצינור אספקה חיוני לעיראק — ואנחנו נשארו עומדים מיוחמים ללא פורקן שם, אל מול הרי גלעד.

ברזיל, יתח. אליהו — אל נא באפכם. חיכיתם כל כך הרבה, חכו נא עוד קצת.

נחום איש לובנגולו

נחום גוטמן מת וכל מי שידע את ארץ ציוריו ממראה עיניו — למשל, כל מי שמראה שיירות גמלים על חוף ים תל-אביב מקובע בזכרונו — וכל מי שסיפר לילדיו לפני השנה את סיפורי לובנגולו מלך זולו אבי עם המטבולו אשר בהרי בולאוואיה, ואפילו כל מי שקרא סיפור זה וסיפורים אחרים של נחום גוטמן בנעוריו, חש באחת מקפיצותיו של המחוג הקטן של שעון חיינו בארץ.

היה מה להגיד על נחום גוטמן, והדברים נאמרו ובוודאי עוד ייאמרו, והעיקר, הנכסים הרוחניים-תרבו- תיים שנחום גוטמן יצר ומשיכו לפעול את פעולתם. אבל מה לכל זה ולאבל?

איש בן 82 מת — כלום אין זה הישג אנושי? כלום בדמי ימיו נלקח מארץ החיים? ולא זו בלבד, אלא שבאחרית ימיו מת מיתה רוחנית ואיבד, למרבה הצער, צלם אדם שבו במשמע שפשוט לא ניתן לקיים עימו שיה (ואני מניח שרופאיו המהוללים עשו ככל שיכלו להאריך חיי-צמח אלה שלו ככל שיכלו לטו- בתו הוא, לטובת בני משפחתו ועם ישראל והגזע ה- אנושי).

לכן מגוחכות כל כך המודעות השחורות — אהה, הנני שב אליכם הפעם, שנאות נפשי! — המכרזות מטעם אוניברסיטת תל-אביב, למשל, על „אבלה בנות נחום גוטמן“ וכו'. מי אבל פה? צריך לשמוח, שהת- הלך ביננו איש וישמו נחום גוטמן, אשר פעל ויצר והעשיר והוריש וחי חיים מלאים, אם יש בכלל דבר כזה, ומותו הוא סיום עלילת-חיים יפה, מרגינה וכלל וכלל לא מאורע עצוב וקודר. אם האוניברסיטה התל- אביבית, למשל, איכפת לה נחום גוטמן, שתעשה סימ- פוסיון על יצירתו או משהו כזה, ולא תשחרר עמודי- עיתונים במודעות-כזוב מתובלות בהבלטה עצמית, וכנ"ל עיריית תל-אביב ושאר מוסדות אבליים, שאנשים ממ- שיכים לשתות בהם כמימים ימימה תה במיץ לימון, אבל בלי טיפת הומור של נחום איש לובנגולו.

היה היה

ועשיתי את זו השאלה / על שתיקת ראש-הממשלה:

היה היה אדם אשר חצב אש לחבות, נאם, זעק, הצחיק, אך גם הצית הלבבות, וראו, דווקא במרום פיסגה הפך אטום-שותק — אך בשתקו נשמע היטב שיעון המתקתק... .

למה רגשו?

בחי שאתי לא מבין את הדתיים. מה הם כל כך מתרגשים מפרשת אברהם? ולא מפני שחזקה עלי- הם שהם יודעים מה שהם יודעים. לא ולא! אלא מפני שמבחינה אלקטורלית, כמו שאומרים אצלנו, הם לא יכולים להפסיד כלום אפילו אברהם יורשע, רחמנא ליצלן.

הבו לי אדם דתי, שכל חיינו הצביע בעד המפד"ל או ימינה, אשר כתוצאה מהרשעה אפשרית של אבר- חצירא יצביע בעד המערך או שמאלה. פה מדובר במיגזר קולות משורין לאללה, שמש, גשם, רוח- סערה, מיהו יהודי, תפלות, תאוות והשתלות או עלי- לות אברהם-חצירא — כלום לא יפחידוהו.

השאלה אחרת לגמרי. השאלה היא אם שימעון פרס יעז או לא יעז להרכיב קואליציה בלי הדתיים, או לפחות בלי חסדי הדתיים, ואם הבורח הלא-דתי יסייע לזכא או לכאן. כפי שאני מכיר את שימעון פרס, ואת הלכם היושב בציון, אין לדתיים שום סיבה מור- חדת לדאוג. הם יכולים להמשיך לידות אבנים, להש- מיד מעבדות, להטיל מורא רוחות מתים על יהודים פשוטים, לגונן על „נאשם מיספר אחד“ בן טיפוחם, ובכלל להטיג את החברה הישראלית לימי-הביניים ואפילו לימי יהושע בן-נון. מה לכל אלה ולקלפי ה- ישראלית?

רה באפרוריותו, בקור הנושב מאישיותו, בידיעתו „לה- זין את המערכת הפוליטית, לשמן אותה, להניע או- תה“, ב„מידת התום והשטחיות כמעט, שיש באופטי- מיות שלו“, „מקשיב אל קולה של ההיסטוריה בלא לנסות לכופף את ידה“ (כפי שניסו מקימי מלכות ישראל השלישית בכובשם את סיני ב-1956 ובפתחם שרשרת מילחמות שהביאונו עד הלום), מין ביטחון עילאי ללא גרוי „יצרים רומנטיים מיותרים“, והעיקר, ללא מחויבות לאיזה „דגם של עבר אשר לא יחזור“, שכן פרס של הסופר והוגה-הדעות שלנו „גם איננו איש נוסטלגי“, כלומר, הוא, פרס, אדם שאינו מעוגן בשום ערכים, שאינו מושרש בשום דבר, כמוכן, חוץ מב„אמנות השילטון“...

אין לי שמץ מושג כיצד נהנה שימעון פרס מה- מתנה הדניית הזאת של א"ב יהושע. אני עבדכם פסימי למדי בהערכת תגובתו, ונראה לי כי מי שבי- רגע זה לובש אדרת גדולה של אופטימיות הוא יצחק רבין, הוא ולא אחר, שחסידיו מכריזים — עכשיו, אח- רי הבחירות לרעידת „העבודה“ — כי „יצחק רבין יהיה המועמד לארשות הממשלה“.

העבודה! צמרור חזק, קר ואפור העברת ביי.

איך החמצנו את הגלעד

הסכנה והסיכוי חלפו. נתפזרה חשרת ענני המיל- חמה שהתקדרה בשמי ירדן אופצייטנו מזה, ובשמי סוריה שונאתנו מזה. אין צורך להיות נביא או מזרחן כדי לקבוע החלטית, שגורמי היסוד המהותיים לא יוכלו שלא לחזור ולעמת ביום מן הימים שוב את שתי המדינות הללו, וחוזר חלילה. איזו צורה ילבשו העימותים הבאים בין השתיים? זו כבר שאלה חסרת טעם, ותחת להיירש לה מוטב אולי למקד את שי- מת-הלב בכמה היבטים ישראלים של העימות הנור- כתי, שבא וחלף.

בני שבט פרשנדא שלנו אצורצו לתפוס מקום טוב באמצע פרלמנט שדרות רוטשילד, כדי לדון ולש- קול ברשת המילחמה המשמשת ובאה בין ירדן וסו- ריה, והיו אף שאיימו כי ישראל לא תוכל לעמוד מנגד אם הסורים יפלו לירדן. אחרי שאיבדנו את מרחב ההשקעות האדיר של סיני, פשוט מתבקש מרחב חדש לזרוע משאבי ישראל והעם היהודי, ויש מי שי- רואה אותו, כנראה, בגלעד. ובאמת, במה נופל הגלעד מן הגולן? זהו הכל ארץ החינוך האסטרטגית לביט- חון ישראל, כולו רווי היסטוריה יהודית, ובכלל זה אתגר קבע לכל שוחר ישראל של גודל וגדולה. מהפך צבאי-מדיני באיזור בהחלט עשוי להצדיק את סיפוח הגלעד לגולן כחבל מאוחד המועמד לסיפוח ישראל, ומה גם שהגלעד, כידוע, איננו הכל, ועוד חזון למואב. אבל מה לעשות, הפעם הערבים לא שיחקו לידנו, ואנחנו, הטוענים שלא כל מדווי המזרח התיכון מקו- רם בקטליטור ששמו ישראל — אך לא יכולים להת- אפק נוכח המתרחש ומחפשים אחר סדקים להתערב ולהסתבך תחת לבצר את המעט שבידינו, שבו לא אחת הפרוץ מרובה על הבנוי — נשארו המומים ומופתעים מסיום העימות בשלום כמהתפרחות המ- איימת, עד שלא נותר לנו אלא לדפוק את רק"ח בצנרת.

זה היבט אחד. וההיבט האחר הוא ההיבט הסוב- ייטי. יש בישראל, ולא רק בישראל, אנשים עתי- ידע, שפשוט יודעים שחקרמל ידו בכל („אגודת זקני מוסקבה“ הידועה). אין צורך לשחת מלים על הקלות היתרה שבה יכול כל „מומחה“ לייחס כל צעד סורי, למשל, למזימה רוסית אפלה. היו ימים טובים, שה- ניפנוך בדגל סכנת החדירה וההשתלטות הסובייטית במזרח התיכון, תוך הדגשת איתנותה של ישראל כצוק מוקרטי אמיץ באיזור, היו אמצעי בדוק לרכוש ידי- דים והצלחה במערב. העימות הירדני-סורי כמו חידש אותם, והיה ממש כנופת-צופים בפי חסידי תורת ה- שטן במוסקבה — והרי מי יוכל להכחיש, כי בעצם ימי העימות ביקר אחד קוויצוב, שר וגדול בממשלת הסובייטים, בדמשק!

זה שאותו קוויצוב אימתני אולי לחש אל אוזנו של אסד, כי ברית-המועצות אינה מעוניינת להסתבך עכשיו עם העולם המוסלמי בפרשה נוספת לאפגניס- תאן, לא עלה כלל בדעתם של הפרשנים, אשר היו סמוכים ובוטוחים כי אחת דתה של ברית-המועצות לשלח את הצבא הסורי בירדני.

ונניח שכן? נניח אפילו שאותו בכיר סובייטי דפק על שולחן אסד בדמשק ודרש ממנו במפגע להתנהג ללקוח ממושע — ולצאת מייד למילחמה בירדן: העובדה שאסד לא נשמע לו, אלא נתרצה לתיווך שלום סעודי, פירושה שכללות הכל אין סוריה מאריונטה סובייטית, ואין ברית-המועצות כלייכולה כל כך, ולכן גם אווילי לתלות בה כל התפתחות.

אילו בא א"ב יהושע, סופר והוגה-דעות, שספרונו „בזכות הנורמליות“ הטיל יותר מאבן מחוללת-אדוות אחת בביצת החשיבה הישראלית, ואמר לנו בשער משהו כזה: „שילטון הליכוד הוא אסון לאומי. מעוני- שו יצילנו רק המערך, ורק המערך במלוא כוחו ועוצ- מתו, ורק המערך בראשותו של שימעון פרס, מפני ששימעון פרס — טוב יותר, טוב פחות — הוא עתה מנהיגה המוכתר והלגיטימי של מפלגת העבודה, והח- לפתו בכל מנהיג אחר רק תחליש במהלכה את המפ- גנה הזאת, שכל שביב של כוחה צריך להיות מעתה קודש לסילוק הליכוד“ — אילו כך היה הסופר והוג- גה-הדעות הזה אומר, הייתי מגיב: „יש משהו בדב- ריו“, ונראה לי שלא הייתי יחיד בוודד בתגובה זו.

אבל כאשר הסופר והוגה-הדעות הזה קושר כתרם לשימעון פרס („האופטימיסט“, „מערב“, 30.11.80) בנוסח ביוזנטיני מחליא, תגובתי היא: אינני מכיר את א"ב יהושע, אחר רק תחליש במהלכה את המפ- בעיני — מה קרה לו? איך אדם הנחשב בן-תרבות מסוגל בכלל להעלות בעט פנינים כגון:

* „האפשר לתת אמון בפרס? תשובתי בדרך כלל פשוטה: ראשית כל אפשר לתת אמון בבן-גוריון, ש- נתן בו אמון במשך זמן רב כל כך ובאופן המלא ב- יותר“.

* „הוא הוכשר לשילטון במשך שנים רבות אצל הטוב במנהיגים שהיה לנו“.

* „שימעון פרס יודע את אמנות השילטון על כל מה שמשמעת מכך“.

* „פרס הוא איש מובהק של שילטון“.

* „יש בו פיתחון קר ואפור“.

* „הוא איש אופטימי ביסודו“.

* „לא מעורר חלומות לפתרונות טוטליים, אלא מנהל חזק, קר ואפור“.

* „הוא יקשיב טוב יותר אל קולה של ההיס- טוריה והוא לא ינסה לכופף את ידה“.

כן, זהו האלף-בית הפוליטי של א"ב יהושע בפרוס עשור ה-80 האמיתי, עשור פרס.

כידוע, אני לוקה בתסביך „אנטי-בן-גוריון“, ולפי- כך נכו, במטותא מכם, 50% מדברי, ועכשיו כך: ימה, אם בן-גוריון עשה את טעות חיינו בתיתו אמון מלא בפרס ובדין ובשאר אנשי כח „התורכים הצעירים“ שלו? מה אם בן-גוריון עשה את טעות חיינו, בהניחו לשימעון פרס להוליכו בננס-אף לא אחת ולא שתיים בקבלת הכרעות, שמהן תוצאות באושות עד היום הזה, ואולי עד היום? האם כל הרעה בחיינו הת- חילה בליכוד ובבנין? האם כל היסודות איתנים? האין למישטר בן-גוריון, מישטר המשיה „האחד-בדורו“, ש- נערים שולטים בו, חלק נכבד ביותר בכל שהשתלשל מאז ועד היום לרעה בחברה הישראלית, בכלכלה היס- ראלית, ביחסים עם הגולה, ביחסי חוץ בכלל ועם הערבים בפרט, במדיניות פעולות התגמול ובהשתעבדות לצרפת עד לשירותה הבזוי במילחמת 1956 — המיל- חמה שאינה חלדה הציק אינלו לחסידיה המושב- עים בישראל, עד שהם חוזרים וממצאים לה סיבות והנמקות חדשות בקרים (המציין בכך הוא חגי אשד, האיש אשר בו נתקן אמון במשך זמן רב כל כך ובאופן המלא ביותר מי שקיבל „אמון במשך זמן כה רב ובאופן המלא ביותר“ מאבי-אבות השילטון וה- אמון בישראל דויד בן-גוריון? לא נותר לנו אלא לדעת במי נתן חגי אשד אמון מלא במשך זמן רב כל כך, כדי לגלות מי יהיה נערצו הבא-הבא של הסו- פר והוגה-הדעות א"ב יהושע), בגירעון ישראל וב- יזרון גירעון האיזור?

אכן, שימעון פרס יודע את אמנות השילטון, אם כי לארדווקא נוסח בן-גוריון, שהרי הסופר והוגה- הדעות מעלה מצד אחד את זכותו לירשתה השרביט מודיך בן-גוריון — „הטוב במנהיגים שהיה לנו“ — ומצד אחר קובע שפרס, „הקר ואפור“, ש„דמותו אנטי-רומנטית ואינו מקרין תחושה של מיתוס כרזי מטי“, איננו „משיח ולא רבע משיח“, הוא היפוכו של משיח-בן-דוד-בן-גוריון. וראה לכן שפרס יודע את אמנות השילטון — ובכך הוא באמת דומה לבן- גוריון — היא שאף הוא מוקף נערי-חצר נאמנים עושי דברו, עד שדומה כי לעתים הם מיטיבים לדעת מרוב כמי שפרס היטיב בשעתו לדעת מרובו — מה טוב בשבילו, ויש שהם אצים לבצע את הטוב הזה בלא ליידע את הרבי מה ואיך עשו, עד שצעות בצרפת מפלצות כגון פרשת הצ'ק של מזרחי, זוהי באמת אמ- נות השילטון: לא לדעת מה בדיוק עושים חבר ה- נאמנים שלך, אבל לסמוך עליהם כל הזמן באמון מלא — והסופר והוגה-הדעות א"ב יהושע נתן לכך את ברכתו (כשמואל לשאול כפי שכתב חנוך ברטוב):

חזק, קר ואפור! אלה איפיוני „המנהל“ הדרוש עתה לישראל. כך, לעת חרדה, בוקה ובוקה ומבולקה, כמתים חבריות למושע ומרכיבים עליהם מי אם לא „איש אופטימי ביסודו“. לא איזה מין בן-גוריון, אשר בשעה שהמון בתי-ישראל רקדו בחוצות לאחר הכרזת המדינה לא ידע את נפשו מרוב מצוקה נוכח מילחמה המתגתת ובאה, אלא „איש אופטימי ביסודו“, המש-